

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Razodetna prisega: čl. XLII uvod. zak. k civ. pravd. redu obsega dve vrsti tožb na prisežno napoved imovine; tožbeni zahtevek se mora strinjati z naslovom, ki se nanj tožba opira.

Dne 27. decembra 1913 je užitek C umrl v hiši zakoncev A B. Bil je pred leti lastnik zemljišča, ki ga je bil leta 1910. prodal A-u. Kupec A je med drugim prevzel prodajalčev užitek in je C do svoje smrti bival v prodani hiši, kjer je imel stanovanje v svoji sobi. Njegova zapuščina je znašala okoli 4000 kron in se je prisodila najbližnjemu sorodniku, bratu D.

Dne 26. junija 1914 je dedič D vložil zoper zakonca A B tožbo, zahtevajoč, naj se A B obsojita, da predložita spisek celega premoženja in terjatev rajnega C z natančno navedbo, iz česa premoženje obstoji in kje se nahajajo posamezni deli, ter napovesta zapustnikove terjatve po njih obstoju in obsegu z dolžniki vred in potrđita s prisego, da je njuna napoved resnična in popolna. Tožnik trdi, da je imel rajnki C, kakor splošno znano, veliko večje premoženje, in navaja več dejstev, iz katerih bi se dalo sklepati, da je C še kratko pred svojo smrtjo imel večje svote denarja, dočim se je v njegovi zapuščini našla le manjša svota. Ker je rajnki C več let živel v hiši pri tožencih in ž njima mnogo občeval, je domnevati, da imata toženca vednost o zamolčanju ali o zatajbi zapustnikovega premoženja.

Toženca sta takoj pri prvem naroku in pozneje med pravdo izjavila, da sta pripravljena storiti razodetno prisego v tem zmislu, da prisežno napovesta vse, kar jima je znano o zatajbi ali prikritbi zapuščine rajnega C. Tožbenemu zahtevku, kakor je stavljen, pa se protivita, ker nista po državljanskem pravu zavezana k napovedi imovine. Prvotoženec A je že pri zapuščinski razpravi povedal vse, kar ve o zapustnikovi imovini, sicer pa tožencema zapustnikove premoženjske razmere niso bile natančnejše znane.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je brez dopustitve dokazov s sodbo z dne 17. marca 1916, opr. št. Cg I a 183/15 zavrnilo tožbeni zahtevek iz teh razlogov:

Iz nagibov, priobčenih k členu XLII uvod. zak. k civ. pr. r., izhaja, da je ta zakonita določba stopila na mesto določb §§ 219 in 220 obč. sod. reda. Kakor v starem sodnem redu navedena paragrafa, tako, le nekoliko točneje, obsega tudi čl. XLII dve vrsti razodetnih priseg: prisego, ki jo mora storiti, kdor je po občnem državljskem pravu zavezan, napovedati premoženje ali dolgove, in prisego, ki jo mora storiti, kdor domnevno vé o zatajbi ali prikritbi imovine. Tožnik sam prizna, da zahteva razodetno prisego zato, ker je domnevati, da imata toženca vednost o zatajbi ali prikritbi imovine rajnkega C. Gre torej za drugi slučaj v čl. XLII označene razodetne prisega. Vzlic temu izrecnemu priznanju vztraja pri tožbenem zahtevku, ki ni stavljen v obliki, ustrezajoči drugemu slučaju razodetne prisega, marveč v obliki, kakor jo je dati v prvem slučaju razodetne prisega. S tem tožbenim zahtevkom zahteva tožnik predložitev spiska celega, njemu znanega in neznanega premoženja rajnkega C in natančno napoved imovine. To bi bil tožnik upravičen zahtevati le, če bi bila toženca po državljskem pravu zavezana napovedati premoženje in dolgove, česar pa niti ne trdi.

Glavni smoter razodetne prisega drugega slučaja je ugotovitev, ali in kakšna imovina obstaja, kadar se domneva, da obstaja imovina, da je pa menda zatajena ali prikrita. Ta smoter se doseže s tem, da se zavezanega prisili pod prisego napovedati, kaj mu je znano o zatajbi ali prikritbi imovine.

Ker tožnik prisega v tej obliki ne zahteva, se je že za to tožbeni zahtevek moral zavriniti. —

Na tožnikov priziv je c. kr. višje deželno sodišče v Gradcu s sodbo z dne 8. maja 1916, opr. št. Bc II 33/15 prvo sodbo izpremenilo in tožbenemu zahtevku ugodilo.

Razlogi.

Uveljavljeni prizivni razlog napačne pravne presoje je utemeljen. Člen XLII uvod. zak. k c. pr. r. ureja v §§ 219 in 220 obč. s. r. navedene slučaje prisežne napovedi imovine. Kakor oni zakoniti določbi, obsega tudi čl. XLII dolžnost, da mora nasprotnik z morebitno predložitvijo spiska napovedati, kaj mu je znano o premoženju in o dolgovih, o zatajbi ali prikritbi imovine, in da s prisego potrdi, da so njegove navedbe resnične in popolne. Pogoj ali pravni naslov

te tožnikove zahteve je ali dolžnost, napovedati po državljansem pravu, ali pa domneva, da kdo kaj vé o zatajbi ali prikritbi imovine. V obeh slučajih obstoji dolžnost prisežne napovedi, le pravni naslov je različen, ker je tudi v drugem slučaju smoter dosežen le takrat, če nasprotnik vse pove, kar mu je znano o imovini, in k temu spada dosledno napoved o zatajbi ali prikritbi tožniku neznanih, nasprotniku pa domnevno znanih imovinskih predmetov. Prizivno sodišče zato ne more pritrditi mnenju prve stopinje, da gre v čl. XLII za dve različni obliki razodetne prisege, marveč je po besedilu in smotru delati razliko le glede pravnega naslova za napoved imovine.

V stavljnem tožbenem zahtevku se sicer zahteve ponavljajo in kopičijo, vendar so vse obsežene v pojmu »imovina« in zato ne presegajo okvira zahteve na napoved imovine po vednosti.

Ker ni spora o tem, da ima tožnik zasebnopravni interes, poizvedeti zapustnikovo premoženje, in tudi ne o domnevni vednosti tožencev, ker pa prerekana posamezna dejstva niso bistvena, je bilo prizivu ugoditi in prvosodno sodbo izpremeniti.

Na revizijo tožencev je c. kr. najvišje sodišče s sodbo z dne 11. julija 1916, opr. št. Rv 103/16 izpodbijano sodbo II. stopnje izpremenilo in upostavilo prvosodno sodbo.

Razlogi.

Ker naslov tožbi ni iz predpisov državlanskega prava izvira joča dolžnost, napovedati imovino, marveč sum zatajbe ali prikritbe imovine, more smoter tožbe biti le ta, tožniku, ki domneva zatajbo ali prikritbo imovine, odnosno imovinskih delov, to pojasniti in s prisego dognati, kaj je tožencema znano o zatajbi ali prikritbi imovine. Tega smotra pa tožnik ne more doseči s tožbenim zahtevkom v postavljeni obliki, kajti ta zahtevk obsega dajatev, v katero po tožbenem naslovu ni moči tožencev prisiliti s sodbo. Po določbi čl. XLII uvod. zak. 12 c. pr. r. sta toženca le zavezana povedati, kar jima je znano o onem premoženju, ozir. o dolgovih, o zatajbi ali prikritbi, in storiti prisego, da so navedbe resnične in polne. Mnenju prizivnega sodišča, da stavljeni zahtevk ne presega zahteve, se ne da pritrditi, kajti iz njegove vsebine izhaja, da meri na predložitev točnega in popolnega spiska imovine, dočim zahteva upra-

vičuje le prej navedno dajatev. Tudi se ne da reči, da stojita dajatvi v razmerju dela k celoti ali v vzročni zvezi ali da je zahtevana dajatev obsežena v zakonito dopustni dajatvi (§ 405 c. pr. r., § 354 izvrš. r.). Tožbeni zahtevek je torej zgrešen, očitek napačne pravne presoje upravičen, vsled česar je bilo po zmislu revizijskega predloga prvosodno sodbo upostaviti iz njenih razlogov.

—ž.

b) Ako je kupljen par konj in ako nastopi jamstvo po § 932 o. d. z. zaradi enega poginolega konja, — je li neveljavna cela pogodba, ali pa sme kupec zahtevati razveljavo samo glede poginolega konja, oziroma odškodnino, in kako le-to sodno določiti (§ 278 civ. pr. r.)?

C. kr. okrajno sodišče v Laškem trgu je s sodbo od 26. septembra 1915 C 56/15-16 zavrnilo tožbeno zahtevo, da bi naj plačal toženec tožniku kupnino za konja in živinozdravniške stroške 741 kron s prip.

Razlogi:

Obe stranki priznavata, da je konj poginil vsled bolezni, ki jo je imel že pred sklepom kupne pogodbe in pred izročitvijo; kakor živinozdravnik potrjuje, bila je to srčna napaka, ki je imela svoj izvir najmanj že pol leta pred sklepom kupne pogodbe. Toženec mora torej nedvomno tožniku jamčiti.

Neutemeljena pa je tožba.

Obe stranki priznavata, da je znašala kupnina za oba konja skupaj 1400 K, da se pa ni ta svota ločila. Tožnik trdi, da sta bila oba konja enoliko vredna, in zahteva polovico skupne kupnine, dočim toženec trdi, da je konj, ki je poginil, bil veliko manj vreden. Zaslišane priče so cenile konja, ki je poginil, različno, od 300 do 583 K. Tožnikovi zahtevi s pripomočjo § 273 civ. pr. r. ugoditi ni dopustno.

Škoda, ki je tožniku nastala, ker je eden konj poginil, se ne da popraviti na ta način, da bi se dopolnilo to, kar sedaj manjka; celota kot taka ne obstoji več, se ne more več kot taka rabiti in bi bil moral tožnik zahtevati razveljavo pogodbe, v kar je toženec po nesporni navedbi obeh strank itak privolil.

Zakon hoče kupca varovati škode, ki ga ne bi bila brez kupne pogodbe zadela, ki bi bila marveč zadela, ako se kupna pogodba ne bi bila sklenila, le prodajalca.

Ker se visokost škode v tem slučaju ne da natanko ugotoviti, je pravično in primerno, da mora trpeti prodajalec škodo, ni ja dopustno, da bi druga stranka iz te nezakriviljene prodajalčeve nesreče imela korist. Tožnik pa ima ravno ta namen, kar izhaja iz visokosti iztožene svote ter iz okolnosti, da ni hotel privoliti v razveljavo kupne pogodbe, dasi ne bi imel zaraditega nobene škode, marveč bi mu še ostala korist za večtedensko rabo zdravega konja.

Ali je toženec privolil tožniku nasproti v razveljavo pogodbe pred tožbo ali po tožbi je brez pomena, ker je toženec itak, ko je tožniku naštel celo kupnino za oba konja 1400 K na mizo, ki jih pa tožnik ni hotel vzeti, tudi bil pripravljen trpeti vse stroške, med katere bi bili spadali tožbeni stroški, ko bi bili takrat že narasli.

Tožbena zahteva torej v zmislu §§ 922 in 932 obč. drž. zak. ni bila upravičena, bilo jo je zavrniti in tožnika po § 41 civ. pr. r. obsoditi v povrnitev stroškov.

C. kr. okrož. sodišče v Celju je s sodbo od 26. nov. 1915 Bc I 87/15 prizivu ugodilo, in spoznalo, da mora toženec tožniku plačati za konja, ki je poginil, 350 K in živinozdravniške stroške 41 kron, skupaj 391 K s 5% obresti od tožbe, polovico stroškov prve stopnje in vse stroške druge stopnje.

Razlogi.

Prvi sodnik je ugotovil, da je tožnik od toženca meseca marca tega leta kupil par konj, konja in kobilu za 1400 K, ne da bi se bila kupnina za vsak komad posebej določila, dalje da je konj 30. maja 1915 vsled srčne napake poginil in da je ta napaka po živinozdravniškem mnenju že pol leta pred sklepom kupne pogodbe in pred izročitvijo obstajala.

Na podlagi teh ugotovitev smatra prvi sodnik jamstvo samo ob sebi za upravičeno, vendar pa je odklonil tožbeno zahtevo, češ, da v tem slučaju bi se le smela cela pogodba razveljaviti, torej tudi glede kobile, ker prodanega para, ko je konj poginil, ni več in se v celoti ne more več rabiti. Da se pa cela pogodba razveljavi in da

plača tudi vse stroške, v to je toženec, kakor tožnik sam priznava, itak privolil.

Temu pravnemu nazoru prvega sodnika pa sodni dvor ne more pritrditi. Izprva ni prezreti, da sme prikrajšana stranka, kadar je napaka bistvena in trajna, to je taka, ki se ne da odpraviti in ki ovira redno rabo v zmislu § 932 obč. drž. zak. sicer zahtevati popolno razveljavo; da pa ne more biti prisiljena to tudi storiti, marveč da sme tudi uveljaviti druge nji po tej zakoniti določbi pristojne pravice.

Ako je bilo prodano več stvari za skupno ceno in je le ena pomankljiva, je razveljava pogodbe glede te pomankljive stvari le takrat izključena, ako bi naj tvorile po volji strank ali po splošnih navadah v prometu te stvari eno edino celoto (§ 302 obč. drž. zak.). Istočasnost prodaje in izročitve, določitev kupne cene 1400 K za oba konja skupaj in poprejšnja zveza obeh konjev v eno uprego še nikakor niso zadostni znaki, iz katerih bi se dalo zanesljivo sklepati, da sta hoteli obe stranki oba konja le kot skupno uprego, kot celoto kupiti in prodati. Temu nasprotuje znatna razlika glede kakovosti obeh živali, ki se posebno kaže pri njih ocenitvi.

Ravno tako se ne sme prezreti velike razlike glede nabavne cene obeh živali — konja je tožnik pred 7 leti kupil za 350 K, kobilo pred enim letom za 1000 K, konečno okolnosti, da tožnik kobile, katero še dalje rabi, ne mara vrniti, marveč zahteva, da bi bila izvzeta iz posledic jamstva. Tukaj ne gre za par lepih, enakih živali, in pogin ene nikakor ne moti redne rabe druge. Toženec se vrh tega na prvi stopnji ni zagovarjal v tem zmislu, da se je celota prodala in kupila, tudi ni navajal tozadevnih okolnosti in je celo uspešno izpodbijal tožnikovo trditev, da sta bila konja enake vrednosti. Potemtakem je tožniku priznati pravica, da sme zahtevati razveljavo samo glede konja, ki mu je poginil.

Sodnik mora na podlagi podatkov razprave in dokazov, ako je treba, oziraje se na določbe § 273 civ. pr. r., določiti delež, ki odpade na dotičnega konja.

Tožnik je zahteval polovico kupnine. Po dokazih, ki so se na prvi stopnji izvedli, pa jasno izhaja, da je bil konj, ki je poginil, veliko manj vreden, kakor zaostala kobila.

Prvi sodnik meni, da se vrednost ne da ugotoviti in da tudi ni moči določbe § 273 civ. pr. r. uporabiti v le-tem slučaju. Prizivno

sodišče pa ni tega mnjenja in ker prvi sodnik vrednosti ni ugotovil, lahko na podlagi strankinih navedb na prvi stopnji in izvedenih dokazov samo ugotovi to vrednost.

V tem oziru je nesporno, da je toženec konja, ki je poginil, pred 7 leti kupil za 350 K, kobilo pa pred 1 letom za 1000 K. Priča U. je konja cenil, ko bi bil zdrav na 400—500 K, priča B. na 300 do 400 K, priča P. na 400 K, priča M. pa misli, da bi od skupne prodajne cene 1400 K na konja odpadlo 583 K.

Oziraje se na vse te trditve, posebno na svoječasno nakupno ceno in na to, da je vrednost vsled 7letne rabe sicer na eni strani se zmanjšala, na drugi strani pa vsled splošne druginje in zvišanja konjskih cen spet povzdignila, smatra prizivno sodišče po § 273 civ. pr. r. svoto 350 K za primerno.

Prizivu je bilo iz prizivnega razloga napačne pravne presoje in napačne ocene dokazov ugoditi, prvosodno sodbo premeniti ter toženca v zmislu § 932 obč. drž. zak. obsoditi v plačilo zneska 350 K in zneska 41 K živinozdravniških stroškov, ki so tudi del tožnikove škode.

Ker toženčeva zahteva, da bi se morala pogodba v svoji celoti razveljaviti, potemtakem ni bila upravičena in ker je na prvi stopnji zahteval odklonitev cele tožbene zahteve, ni moči uporabiti določbe § 45 civ. pr. r. Tedaj tudi ni bilo treba doputiti dokaza glede vprašanja, ali je toženec zares poleg zneska 1400 K tudi obljubil prevzeti vse stroške, neglede na to, da je tožnik to okolnost dvakrat v teku pravde priznal in šele pri zadnji razpravi preklical. Prizivni razlog pomanjkljivega postopanja ni utemeljen.

Ker je tožeča stranka glede polovice svojega zahtevka propadla in sta se razprava in dokazovanje na prvi stopnji bistveno in do velikega dela tikali ravno vrednosti onega konja, ki je poginil, bilo je stroške prve stopnje primerno deliti.

Proti tej sodbi je toženec sam napravil revizijsko pritožbo; ko se mu je vrnila, jo je drug odvetnik podpisal, ne da bi je kaj premenil.

C. k. r. najvišje sodišče je to revizijo s svojim sklepom od 8. februarja 1916 zavrnilo in tožencu naložilo povrnitev stroškov.

Razlogi.

Ako trdi revizija, da je konj poginil vsled slabega ravnanja od strani tožnikovega hlapca, je to nedopustna novost. Sicer pa po-

navlja revizija že od spodnjih sodišč navedene okolnosti ter pride do sklepa, da konj, ki je poginil, ni imel vrednosti 350 K, ki jo je sodišče priznalo. Revizija ne navaja nobenega v § 503 civ. pr. r. imenovanih razlogov ter se tak razlog tudi iz nje same ne da izvajati.

Revizija se ni v zmislu § 506 št. 2 civ. pr. r. izvedla, in bilo jo je torej v zmislu §§ 471 odstavek 3, 473 odst. 1, 474 odst. 2 in 513 civ. pr. r. s sklepom zavrniti. Tudi se je moralo po §§ 41 in 50 civ. pr. r. tožencu naložiti, da povrne stroške za revizijsko priobčilo.

Pripomnja: Vrhovno sodišče torej žal svojega stališča v zadevi sami ni izreklo.

Dr. Juro Hrašovec.

c) Neveljavnost zakona ni treba, da se uveljavlja s tožbo, zadostuje zgolj prošnja. — Če toži oče, ker se je sin poročil brez njegovega privoljenja, ni kolizije med njegovimi in koristni sina, ki je pod njegovo oblastjo. (§§ 49, 94, 99 o. d. z., dvor. dekret od 23. avgusta 1819, št. 1595 zb. j. z. in nar. prav. ministrstva od 9. decembra 1897 št. 283 drž. zak.)

A je kot oče in zakoniti zastopnik svojega sina C, ki je zaradi zapravljivosti pod podaljšano očetovsko oblastjo tožil B, to je sinovo ženo, da se izreče med B in C sklenjeni zakon za neveljavnega, ker je bil sklenjen brez očetovega privoljenja. Sin C je bil namreč ob času mobilizacije poklican v vojake in se je poročil z B, s katero je dotlej živel v konkubinatu, ne da bi bil omenil župniku to, da je glede njega podaljšana očetovska oblast. Branitelj zakonske vezi je predlagal tekom postopanja, da naj se sinu B postavi skrbnik, ker se sinove koristi križajo s koristmi očeta, ki toži pravzaprav v lastnem imenu. V teku postopanja sta bila zakonca zaslišana opetovano o vseh okoliščinah, ki pridejo v poštev.

Deželno sodišče na D. je ugodilo tožbenemu zahtevku in je izreklo, da je zakon neveljaven iz krivde moža.

Vsled očetovega priziva, ki je bil naperjen zoper to, ker se je izreklo, da zadene krivda sina B, in ker so se le temu naprtli stroški branitelja zakona, in na priziv branitelja zakona je izdalo višje deželno sodišče na D. ta-le sklep:

Prizivu branitelja zakona se ugodi, izpodbijana sodba s poprejšnjim postopanjem se kot nična razveljavi in stvar vrne prvemu

sodišču z naročilom, da pritegne vnovič uvedenemu postopanju kot sporno stranko tudi toženkinega moža C z vpoštevanjem določbe § 6 c. pr. r. Nova odločba naj se ozira tudi na stroške prizivnega postopanja. S tem je tožnikov priziv brez pomena.

Razlogi.

To tožbo je vložil sicer A kot oče svojega sina, ki je toženkin mož, toda tožnik tukaj ne zastopa svojega sina; sin ne toži, zastopan po očetu, ampak oče toži, izvršujoč svojo očetovsko oblast, ki mu gre po § 96 o. d. z., in sicer proti volji svojega sina, kakor je videti iz dejstva, da je sin povzel zakonsko skupnost, dasi je bilo dovoljeno ločeno stanovišče. Očetu pač ni moči ukazati, da napéri tožbo tudi proti sinu, a navzlic temu se mora postopanje sukati v okviru uradne preiskave v zmislu dvornega dekreta od 23. avgusta 1819, št. 1595 zb. j. z. in obsega seveda ne le zakon, sklenjen od žene same, ampak tudi zakon, sklenjen od nje z njenim možem. Temu predpisu je torej ustreči s tem, da se pritegne kot sporna stranka tudi toženkin mož. Neovržno mu gre tukaj pravica stranke v pravdi že zato, ker naj se razveljavi ne le zakon njegove žene, ampak tudi njegov lastni zakon. Moč sodbe, ki se bo izdala, se mora raztezati tudi nanj glasom zakonite določbe (§ 14 c. pr. r.). Gre za eno njegovih osebnih pravic, ker se mora sodba izreči tudi o njegovi morebitni krivdi in ker bo moral morda trpeti tudi stroške branitelja zakona. Vrh tega se mu ne sme vzeti pravica, da izpodbija izdane odločbe po stopnjah. Prvo sodišče je prezrlo, da A ne nastopa kot zakoniti zastopnik svojega sina, ampak kot njegov nasprotnik, če izpodbija temeljem svoje očetovske oblasti pravno veljavnost zakona, katerega je sklenil njegov sin. V tej pravdi mora biti torej sin C sotoženec, ker toženka B ni mogla sama skleniti zakona. S tem da sin C ni pritegnen kot pravdna stranka, je kršeno pravdno načelo, da je poslušati obe stranki. Temu načelu ni ustreženo, če je bil C zaslišan v pripravljalnem postopanju in če je bil prisoten pri sporni razpravi, ker niti v postopanju, niti v besedilu sodbe, ki ugotavlja celò krivdo sina C, ni govora o tem, da je bil C pravdna stranka.

Postopanje in sodba sta torej nični v zmislu § 477 št. 5 c. pr. r., kar je po § 494 c. pr. r. upoštevati uradoma in se je morala zato vrniti stvar prvi stopnji po § 478 c. pr. r.

Glede toženkinega moža je očetovska oblast podaljšana, torej nima pravdne zmožnosti. Zato in ker ga oče ne more zastopati zaradi nasprotujočih si koristi, mora pravdno sodišče v zmislu § 6 c. pr. r. potrebno ukreniti, da se odpravi ta nedostatek.

V zmislu § 52 c. pr. r. se je pridržala odločba o prizivnih stroških kakor o rekurznih stroških branitelja zakona, ker je njegov rekurz brez pomena z ozirom na razveljavljeno sodbo.

V r h o v n o s o d i š č e je z odločbo od 11. julija 1916, opr. št. R I 249/16 u g o d i l o tožnikovemu rekurzu, razveljavilo izpodbijani sklep in naročilo prizivnemu sodišču, da reši stvarno prizive.

Razlogi.

Odločbe prizivnega sodišča ni moči upravičiti z razlogi, ki izrekajo ničnost prve sodbe in poprejšnjega postopanja.

Pravilen je sicer pravni nazor prizivnega sodišča, da je A tožil v lastnem imenu in ne kot zastopnik svojega, pod njegovo očetovsko oblastjo stoječega sina C. Oče ima osebno pravico glasom §§ 49, 94, 96 o. d. z., da izpodbija zakon svojega ne samosvojega zakonskega otroka, katerega je ta sklenil brez njegovega privoljenja. V tem oziru rekurz ni utemeljen.

V vseh ostalih ozirih pa ni odobravati naziranja prizivnega sodišča. Postopanje glede zakonskih sporov je uravnano po dvornem dekretu od 23. avgusta 1819, št. 1595 zb. j. z. (primerjati je tudi pojasnujočo naredbo pravos. ministrstva od 9. decembra 1897, št. 283 drž. zak) in je uporabljati glasom § 1 poslednje navedene naredbe predpise civilnopravnega reda le toliko, kolikor ne gre za posebnosti, ki izhajajo iz določb obč. drž. zakonika, iz uvodnega zakona k civilnopravnemu redu in iz te naredbe.

Po § 94 o. d. z. pa je u r a d o m a preiskovati neveljavnost zakona, ako mu je na poti kateri v §§ 56, 62 do 68, 75, 119 o. d. z. navedeni, tako imenovani javni zadržek, v vseh drugih slučajih, torej pri takozvanih zasebnih zadržkih, katerim je prištevati tudi v tej pravdi upošteven zadržek manjkajočega privoljenja očetovega po § 49 o. d. z., pa le n a p r o š n j o tistega, ki meni, da se mu krivica godi vsled sklenjenega zakona. Razlika je torej le ta, da se uvede preiskava v prvem slučaju uradoma, v drugem pa le n a p r e d l o g u p r a v i č e n c a. Pravilne tožbe pa v nobenem slučaju ni treba.

Postopanje pa je v obeh slučajih isto, naj je uvedeno uradoma ali povzročeno. Ustrezno javnopravnemu značaju zakona je postopanje oficiozno. Sporne stranke je vabiti in zaslišati osebno (§§ 2, 13, 14 dvor. dekr.), ni zamudnih posledic, če treba, je zakonca siloma priversti v svrhu zaslišanja ali razprave (prim. § 10, odst. 2, 12 naredbe), poizvedeti je popolnoma in popresoditi strogo vse okolnosti, navedene za neveljavnost zakona (§ 10 nar., § 14 dvor. dekr.), priznanje ali sporazum zakoncev ne dokazuje (§§ 99 o. d. z., 10 nar., 13 dvor. dekr.), dokazilo po zaslišanju strank je izključeno (čl. VI. uvodnega zakona k c. pr. r. v zvezi s § 99 o. d. z. in § 13 dvor. dekr.).

Pri zasebnih zadržkih zadostuje torej zgolj upravičenčeva prošnja, da se začne enako postopanje kakor pri javnopravnih zadržkih; to postopanje je oficiozno, ker je razpolaganje strank naravnost izključeno in ker je sodelovanje udeležencev omejeno le na njih zaslišanje. Če je temu tako, potem ni govoriti o tem, da je nastalo pravdno razmerje, katerega povzroči kajpada le tožba, in ni govoriti o pravnih strankah. Zadevne določbe civilnopravnega reda torej niso uporabne v postopanju o zakonskih sporih. Iz tega razloga je ničev nazor prizivnega sodišča, da bi bilo pritegniti pravdi kot sotoženca tudi toženkinega moža.

Stem pa so odpravljena tudi vsa nadaljna izvajanja prizivnega sodišča, da ne gre namreč le za toženkin zakon, ampak tudi za zakon njenega moža in da učinkuje sodba tudi proti njemu v zmislu § 14 c. r. pr. Ako ni strank v pravdnopravnem zmislu, tudi ni govora o učinku sodbe po § 14 c. pr. r. Sodba bo seveda vezala obe stranki, toda to bo zgolj posledica objektivne, proti vsakomur veljavne ugotovitve o veljavnosti zakona.

Prizivno sodišče je dalje mnenja, da je odvzeta možu pravica do pravnih sredstev, ker ni bil pritegnjen pravdi. V tem oziru je upoštevati določbe § 18 dvorn. dekr. (§ 16 nar.) v katerih je urejeno vprašanje o pravnih lekkih. Ni pogoj za uvedbo postopanja to, da se udeleženci ustanove kot pravdne stranke, zato tudi vprašanje o dopustnosti pravnih lekov ni odvisno od tega, ali je bil udeleženec, ki misli, da se mu godi krivica, stranka ali ne.

Končno ni pritrditi mnenju prizivnega sodišča, da mož v pravdi celo ni bil zastopan in da so si navzkriž očetove in sinove koristi, vsled česar bi bilo postaviti sinu skrbnika. Možu sploh ni

bilo treba zastopstva. Po §§ 5 in 13 dvorn. dekr. naj se mladoletni in pod skrbstvom stoječi zakonci sami zastopajo glede svojih, zgol osebnih pravic in dolžnosti, izvirajočih iz lastnih zakonskih družb; zakoniti zastopniki naj se samo pritegnejo razpravam. Te določbe niso po § 4 naredbe, glasom katerega je vabiti tudi zakonite zastopnike, kadar so udeleženi mladoletniki ali stranke, ki so pod skrbstvom, kar nič premenjene, kar izraža naredba v svojem uvodu, da ji je namen, spraviti v sklad določbe dvornega dekreta s predpisi civilnopravdnega reda. V istini se je mož osebno udeležil razprave. Ker se je pa smel mož sam zastopati, imel je tudi priliko, da je varoval nasproti svojemu očetu pravice in koristi, izvirajoče iz zakona z B. Ne trdi se, da bi bil v to duševno nezmožen.

Vprašanje, ali je mož kriv, da je bil sklenjen neveljaven zakon, ni privedlo do navzkrižja glede medsebojnih koristi. Oče sam trdi, da ne zadene sina nobena krivda. V tem oziru torej neveljavlja le koristi svojega sina.

K.

d) Kupnina mora biti določena ali vsaj določljiva. (§§ 1053—1055, 861, 863, 869 obč. drž. zak.)

P. je leta 1908. zgradila hišo, v kateri je imela tudi trgovino. Kmalu pa se je zadolžila in leta 1912 je prišlo do izvršbe. Hiša, ki je stala P-ovo 18.000 K, je bila z vrtom vred cenjena na 16.070 K. Vknjiženih in drugih dolgov je bilo okoli 10.000 K. P. je upala, da se bo dobro prodalo in da ji morebiti ostane kakih 4000 K. Dne 2. junija 1912, okoli tri tedne pred dražbenim narokom, se je ponudil premožni, takrat 74 let stari posestnik in trgovec T., stric moža P., da kupi hišo. Sklenila se je med P. in T. v navzočnosti prodajalkinega moža ustna kupna pogodba te vsebine, da T. kupi hišo z vrtom za 10.000 K, s katerimi se plačajo upniki, po smrti T-a pa da pripade hiša z vrtom prodajalkinim štirim otrokom in da ima prodajalka do polnoletnosti svojih otrok užitek. Navzoči so si segli v roke in se dogovorili, da se bo dne 5. junija 1912 pri notarju zapisala kupna pogodba. Tako trdi prodajalka P.

Dne 5. junija 1912 je res notar K. s pogodnikoma sestavil kupno pismo, v katero se je sprejel kupni predmet in kupnina za 10.000 K. Daljnja točka 7 te pogodbe se glasi: T. je v oporoki z

dne 25. maja 1909 volil otrokom prodajalke P. znesek 10.000 kron z določbo, da dobi obresti do polnoletnosti otrok njih mati P. »Jaz podpisani T. premenim pri popolnoma zdravi pameti, brez sile in prigovarjanja ali bistvene zmote zgoraj navedeno volilo kakor sledi: Mesto gotovine za 10.000 K volim otrokom mojega nečaka P. danes kupljeno posestvo s hišo s pristavkom, da ima do polnoletnosti otrok užitek tega posestva njih mati P. Hišo, oziroma to posestvo imajo volilojemniki iz moje zapuščine dobiti prosto vsakršnih tabularnih bremen.« Kupna pogodba je podpisana od prodajalke P., od kupca T., dalje od notarja K. in dveh prič. Notar in ti priči so podpisani z določkom »priča testamenta«. T. je takoj stopil v posest in uživanje kupljenega posestva.

Dne 9. julija 1915 je T. umrl, zapustivši pismeno oporoko z dne 21. marca 1915, sestavljeno od istega notarja K. Za vesoljno dedinjo je imenoval posvojeno M. ter določil razna volila, med drugimi tudi štirim otrokom svojega nečaka P., vsakemu po 2000 kron, ki dospo v plačilo brezobrestno ob polnoletnosti volilojemnikov. V oporoki je opisano vse premoženje, tudi hiša z vrtom (t. j. od P. kupljeno posestvo). Končno je izrečeno, da je neveljavna vsaka druga naredba, ki jo je T. naredil poprej.

Ker vesoljna dedinja M. noče priznati veljavnosti točke 7 kupne pogodbe z dne 5. junija 1912, je P. vložila dne 28. septembra 1915 zoper zapuščino T-a, zastopano po priglasi dedinji M. tožbo na priznatev, da pristoji P. pravica užitka od imenovanega posestva do polnoletnosti njenih otrok, da je tožena zapuščina dolžna prepušiti to posestvo tožnici v užitek itd.

Tožnica P. se sklicuje pred vsem na ustni dogovor z dne 2. junija 1912 in še navaja:

Predno se je sestavila kupna pogodba dne 5. junija 1912, sta pogodnika P. in T. notarju K. natanko razložila vsebino ustno sklenjene pogodbe, zlasti da je glavni pogoj, da po smrti kupčevi dobe posestvo prodajalkini otroci, prodajalka pa da ima užitek do polnoletnosti svojih otrok. Nihče pri sestavi kupnega pisma ni omenil, da se dela kakšna poslednja volja. Tožnica je bila prepričana, da je pogodba tako zapisana, kakor je bilo dogovorjeno. Tudi T. je bil tega mnenja, ker je še kratko pred svojo smrtjo govoril, da od P. kupljeno posestvo ne spada v njegovo zapuščino. Tudi posvojena

M. je ob življenju T. govorila, da kupljene hiše nič ne popravljajo, ker ne ostane njej.

Tožena zapuščina je ugovarjala: Rajnki T. je svojemu nečaku P. in njegovi ženi večkrat pomagal iz denarnih zadreg. Hišo je kupil, ker ni bilo pričakovati kupcev. Notar K. je zapisal kupno pogodbo, kakor sta mu stranki povedali. Posvojena M. je res govorila, kakor navaja tožnica, vendar ji vsebina oporoke z dne 21. marca 1915 takrat še ni bila znana. Točka 7. kupne pogodbe je po omenjeni oporoki razveljavljena.

Zaslišale so se priče:

P., tožniččin mož, je potrdil, da sta se tožnica in T. dne 2. junija 1912 res ustno tako dogovorila, kakor trdi tožnica. Dne 5. junija 1912 sta mu notar K. in T. zatrjevala, da je pismo ravno tako narejeno, kakor je bilo poprej ustno dogovorjeno.

Tožniččin sin je izpovedal, da mu je T. kratko pred smrtjo rekel, da je slab, da ne bo več dolgo, da bojo tožnikovi kmalu zopet nazaj v hiši.

Na kupni pogodbi podpisana priča R. pravi, da mu je notar K., ko ga je pozval k podpisu, samo rekel, da je T. kupil hišo in da jo bo po smrti zapustil prodajalkinim otrokom. Zakaj je svojemu podpisu dostavil »priča testamenta«, ne ve. O testamentu se takrat ni nič govorilo.

Druga priča Z. biva v Ameriki, notar K. je bolan v blaznici.

Deželno sodišče v Ljubljani je s sodbo z dne 22. decembra 1915, opr. št. Cg I 180/15-8 tožbenemu zahtevku ugodilo iz nastopnih razlogov:

Nesporno je, da je rajnki T. podpiral tožnico in njeno rodbino.

Po pričevanju tožniččinega moža je dokazano, da je T. dne 2. junija 1912 kupil od tožnice hišo z vrtom in da se je takrat dogovorilo, da pripade hiša po smrti kupčevi prodajalkinim otrokom, tožnica pa da ima užitek do polnoletnosti otrok.

Hiša z vrtom je bila sodno cenjena na 16.070 K, T. pa jo je kupil za 10.000 K, torej zelo pod cenilno vrednostjo. Iz tega izhaja, da kupnina ni mogla znašati le 10.000 K, ker bi bil T. s tem oškodoval svoje sorodnike, ki jih je vedno podpiral. Zato je popolnoma verojetna izpoved tožniččinega moža, da je bilo poleg te kupnine še dogovorjeno, da dobe hišo svoj čas prodajalkini otroci, prodajalka pa užitek. Ta dogovor obsega zato del kupnine in je bil ne-

preklicen. Določba točke 7. kupnega pisma tožnici ne more škodovati, ker ni bila dogovorjena oblika poslednje volje. Dogovor z dne 2. junija 1912 je obsegal popolno, obvezno kupno pogodbo, kupno pismo z dne 5. junija 1912 se je sestavilo le, da se omogoči prepis. Brez pomena je, zakaj je notar K. dal točki 7. obliko poslednje volje, kajti merodajno je le to, kaj sta si stranki mislili in kaj je bilo dne 2. junija 1912 dogovorjeno. Da bi se bil ta dogovor kdaj izpremenil, se niti ne trdi. Zakaj je notar K. dal obliko poslednje volje, se ne da dognati. Gotovo pa je, da je tudi on bil mnenja, da dobe hišo po smrti T. tožničinu otroci, ker je tožničnemu možu zatrjeval, da je vse v redu. Istega mnenja je bil T., kakor izhaja iz pričevanja tožničnega sina. Kako je prišlo do oporoke z dne 21. marca 1915, o tem se ni razpravljalo. Tožbenemu zahtevku, ki temelji na obveznem dogovoru z dne 2. junija 1912 je bilo torej ugoditi.

Višje dež. sodišče v Gradcu je s sodbo z dne 7. aprila 1916 opr. št. Bc II 20/6 zavrnilo toženkin priziv bistveno iz razlogov prve sodbe in je tudi prišlo do sklepa, da tvori podelitev užitka na kupnem predmetu za čas od kupčeve smrti do polnoletnosti prodajalkinih otrok del kupčevega odplačila za pridobitev in zato del kupnine.

Vrhovno sodišče je s sodbo z dne 27. junija 1916 opr. št. Rv VI 91/16 toženkini reviziji ugodilo, izpodbijano sodbo izpremenilo ter tožbeni zahtevek zavrnilo s temi razlogi:

Revizija očita izpodbijani sodbi napačno pravno presojo, ker je prizivno sodišče kakor prvo sodišče smatralo ustni dogovor z dne 2. junija 1912, kolikor se tiče vprašavne pravice, za veljavno odplatno pogodbo in zato ugodilo tožbenemu zahtevku. Ta očitek je utemeljen.

Tožnica opira svojo zahtevo na ustni dogovor z dne 2. junija 1912, ki naj bi bil obvezen in nepreklicen, kateremu pa je notar pomotoma dal obliko poslednje volje. Po lastnih tožničinih trditvah je bilo dogovorjeno, da kupi T. od tožnice posestvo na ta način, da prevzame vknjižene in nevknjižene dolgove v znesku okoli 10.000 K, da posestvo po njegovi smrti pripade tožničnim otrokom, tožnica pa da ima užitek do polnoletnosti otrok. To določbo je bilo vsprejeti po dogovoru strank tudi v kupno pismo in se je notarju pove-

dalo, da je to glavni pogoj. Da se je še kaj drugega dogovorilo ali izjavilo, tožnica ne trdi in tudi niži sodišči nista ugotovili.

Od prizivnega sodišča sodbi za podlago vzeti prvosodni, s tožbenimi navedbami soglašajoči dejanski stan pa ne opravičuje sklepa, da je vprašavni dogovor glede užitka po kupčevi smrti smatrati za del kupnine. Kupnina mora biti v gotovem denarju. Kupnina se da sicer zvezati s postransko dajatvijo kakšne druge vrste, vendar le tedaj, kadar taka dajatev predstavlja namestek, ki je sposoben predmet zahtevne pravice in ne presega vrednosti kupne cene. Kupnina mora biti določena ali vsaj določljiva in se v tem oziru stranki morata dogovoriti. (§§ 1053—1055, 861, 863, 869 obč. drž. zak.) Takega dogovora pa tukaj ni. Manjka vsaka določba o tem, ali in za katere dolgove v znesku 10.000 K presegajoči znesek je tožnica prodala posestvo, s katerim zneskom se je užitek kakor protivrednost zaračunal na prevzemno ali kupno ceno in ali je kupec prodajalki hotel podeliti užitek kakor pravico, ki bi tožnici pristožala že ob njegovem življenju in bila le odgodena do njegove smrti, zlasti ali je kupec hotel podeliti užitek kakor odplačilo za kupni predmet. (§ 921 obč. drž. zak.)

Razlika med sodno dognano cenilno in prevzemno ceno, možnost, da bi najvišji ponudek v prid tožnici dal presežek 4000 K, namen T-a podpirati tožnico kakor prej in preprečiti izvršilno prodajo, so morebiti določile voljo pogodnikov skleniti nepreklicno pravno opravilo, kakor trdi tožnica, vendar se ta volja ni pojavila na zunaj, omenjeni nagibi niso predmet obojestranskih izjav in so zato pravno brez pomena (§§ 861, 863, 869, 901 obč. drž. zak.) Ti nagibi se dajo le tako tolmačiti, da je T. tožnici pogodbeno obljubil za prepustitev posestva plačilo dolgov in za slučaj svoje smrti njenim otrokom lastnino tega posestva, njej sami pa užitek do polnoletnosti otrok.

Gre torej za pravno opravilo med živimi in za slučaj smrti. Zadnje pa je brez vsakega pravnega učinka, ker obsega naklonitev posameznih zapuščinskih predmetov, naj se je tudi zgodila v namenu odplačila za dobljeno imovinsko korist, torej avstrijskemu pravu neznano pogodbo o volilu (arg. ex §§ 535, 553, 602, 1249, 1255 obč. drž. zak.). Res je lastniku stvari, kakor pravilno pravi prizivno sodišče na voljo dano, podeliti tretjim osebam pravico na stvari za določen ali v prihodnje določljiv čas in tudi za čas po življenju,

vendar se mora taka naredba izvršiti z veljavnim pravnim opravi-
lom, da je pravnoveljavna in da tvori zakonit pridobiten naslov
(§§ 380, 424, 480 obč. drž. zak.) Tega pa tukaj ni, kakor razloženo.
Tožnica zato zahtevane pravice ne more izvajati iz ustnega dogo-
vora z dne 2. junija 1912. Ker pa se pismeni pogodbi ni vzelo za
podlago nič drugega kakor ustni dogovor, je jasno, da tožbena za-
hiteva tudi takrat ne bi obveljala, če bi bil notar določbi 7. odstavka
dal obliko pogodbe in ne enostranskega poslednjevoljnega volila.

—ž.

**e) Z odselitvijo sodnega osobja od rednega uradnega sedeža preneha
poslovanje zadevnega sodišča. Vsled prenehanja sodnega poslo-
vanja (§ 161 civ. pr. r.) nastane pretrg postopanja, ter vsebuje pretrg
vse posledice § 163 civ. pr. r. in je za obnovo pretrganega postop-
panja potreben zadevni predlog strank (§ 164 civ. pr. r.).**

V tožbi na izpolnitev pogodbe pri trgovskem in pomorskem
sodišču v Trstu (Cg I 144/15) se je končal prvi narok z dne 5. maja
1915 s tem, da je bil tožencu naložen odgovor na tožbo v treh
tednih. Ker toženec v tem času ni podal odgovora, je predlagal
tožnik z vlogo 9. julija 1915 pri trgovskem in pomorskem sodišču,
tačas v Voloski Opatiji, da se izda zamudna sodba, ki se je tudi
izdala dne 14. julija 1915.

V prizivu pobija toženec upravičenost zamudne sodbe, ker je
pristojno sodišče medčasno ustavilo vsled vojnih dogodkov svoje
poslovanje. Tožnikov prizivni odgovor prereka to s tem, da je od-
vetniška zbornica tržaška vsled zadevnega obvestila trgovskega in
pomorskega sodišča sporočila vsem odvetnikom, da je imenovano so-
dišče premestilo začasno svoj sedež v Volosko Opatijo in vzelo seboj
vse spise, v katerih so odprti roki za pravne leke proti sodbam
prve in druge stopnje. V danem slučaju bi trajalo torej pretrganje
le za čas, dokler je bila zadevna zapreka, ki bi pa na vsak način
prenehala z objavo preselitve, če je res obstajala. Zamudna sodba
je bila torej izdana upravičeno.

Višje deželno sodišče tržaško (Bc 125/-1) ni
ugodilo prizivu in je izdalo ta sklep:

Prvosodna zamudna sodba se izpodbija iz razloga, ker po
nazoru prizivatelja v tem slučaju ni bila dana zamuda (§ 471 št. 4

civ. pr. r.) in je torej zamudna sodba nična po zmislu § 477 št. 4 civ. pr. r. Toda prizivu je odreči upravičenost. Odgovor na tožbo je bil vložiti tekom roka do 26. maja 1915, odgovor pa je bil vložen šele 5. avgusta 1915 istočasno s predlogom za postavitev v prejšnji stan. Pretrg postopanja v zmislu § 161 civ. pr. r. pa v vmesnem času ni nastopil zaraditega, ker tržaško trgovsko in pomorsko sodišče nikakor ni ustavilo svojega uradnega poslovanja, marveč ga je nadaljevalo, četudi na drugem sedežu. Ako bi bil toženec oddal pripravljalni spis s tožbenim odgovorom pred pretekom določenega roka na pošto, bi se bil spis poslal za sodiščem na novi sedež. Morebitno prekinjenje rednega poslovanja pri tržaških poštnih uradih ob času izbruha z Italijo ne pride več v poštev pri rešitvi tega priziva z ozirom na dejstvo, da je predmetni odgovor na tožbo dejansko zakasnen, ker bi utegnil tak dogodek v danem slučaju opravičiti zgolj predlog na postavitev v prejšnji stan v zmislu § 146 civ. pr. r. Iz teh razlogov je bilo priziv zavrniti.

Vrhovno sodišče je ugodilo s sklepom od 9. novembra 1915 R VIII 76/15 revizijskemu rekurzu, razveljavilo je izpodbijani sklep kakor tudi sodbo prve stopnje s postopanjem vred kot nično in vrnilo stvar prvi stopnji v nadaljnje poslovanje.

Razlogi.

Prizivno sodišče ni ugodilo prizivu, oprtem na ničnostni razlog § 477 št. 4 civ. pr. r., ker je smatralo, da ni bilo ustavljeno poslovanje trgovskega in pomorskega sodišča v Trstu vsled vojnih dogodkov v zmislu § 161 civ. pr. r. Temu nazoru ni pritrditi. Kakor izhaja iz poizvedb v spisih Cg I 187/14 in Cg I a 183/15, so vsi sodniki imenovanega sodišča pri izpraznitvi Trsta dne 24. maja 1915 zapustili Trst. Pri sodišču so ostali le pomožni organi, katerim so se izročili zaostali sodni spisi in nadzorstvo urada. Vložišče od tega dneva ni več poslovalo v Trstu, tako da je bila strankam vložitev spisov v Trstu onemogočena. S tem je poslovanje sodišča v Trstu dejansko prenehalo tega dne. Prizivno sodišče smatra, da je treba pojem »prenehanje uradnega poslovanja« izključiti zaraditega, ker je šlo samo za prestavitev uradnega sedeža v Volsko Opatijo. Res so bili udeleženci, ki so prišli k sodišču, obveščeni o začasni premestitvi uradnega sedeža glasom zadevnega poročila,

toda o povzetku poslovanja trgovskega in pomorskega sodišča na uradnem sedežu v Voloski Opatiji in o obsegu tega poslovanja je izšla obvestitev odvetniške zbornice v Trstu vsled naročila sodišča po sodniku, delegiranem za Trst, šele z dopisom 3. junija 1915, potem ko je bilo v uradnem listu 1. junija 1915 razglašeno obnovljeno poslovanje tega sodišča v omejenem obsegu v Trstu. Glasom gorenjega dopisa od 3. junija 1915 trgovsko in pomorsko sodišče ni vzelo vseh spisov tekočih pravnih sporov seboj, ampak le one pravde, pri katerih ima tožena stranka svoje domovališče v mestu ali teritoriju tržaškem, in le glede teh sporov je dalo strankam na prosto, predlagati nadaljevanje postopanja pri začasnem sedežu sodišča v Voloski Opatiji. Pri teh sporih torej celò sodišče ni imelo pred očmi rednega teka v postopku.

Iz gorenjega razglasa in iz navedenega dopisa je torej posneti, da trgovsko in pomorsko sodišče v Voloski Opatiji ni povzelo svojega poslovanja v celém obsegu. Do naznanitve zopetnega sodnega poslovalnega obsega, pa pravoiskajoče občinstvo, ki o trajanju začasne premestitve uradnega sedeža ni imelo vednosti, zlasti pa zaradi nepoznanja obsega, v katerem je bilo izvrševati poslovanje sodišča na novem sedežu, ni utegnilo uspešno započeti sodne korake, ne glede na dejstvo, da je bil od 24. maja 1915 za zasebnike povsem ustavljen poštni promet s priporočenimi pismi.

Iz tega izhaja torej sigurno le to dejstvo, da je z odselitvijo sodnega objekta od rednega uradnega sedeža v Trstu 24. maja 1915 s tem dnem dejansko prenehalo poslovanje trgovskega in pomorskega sodišča v Trstu in da je nastala, četudi le kratka ustavitev tega poslovanja do redne poslovalne obnove v Voloski Opatiji, pri čemer za posledice te ustavitve ne pride dalje v poštev, da je trpela le kratek čas.

Ustavitev poslovanja sodišča v zmislu § 161 civ. pr. r. pa ima pretrg postopanje z učinki § 163 civ. pr. r. v posledici. V tem zmislu preneha vsak rok za popravek pravnih činov, popolni rok začetenja šele z obnovitvijo postopanja teči iznova in so glede tekoče sporne zadeve opravljeni čini ene stranke nasproti drugi neveljavni. Za obnovo pretrganega postopka je pa po § 164 civ. pr. r. potreben zadevni predlog strank.

Zamudna sodba, ki je iztekla zoper te predpise, je torej po § 477 št. 4 civ. pr. r. nična in torej ravnatoko tudi sklep prizivnega sodišča, izdan v tem ničnem postopanju.

Dr. Fr. M.

f) Iz razloga, da je nevarnost za plačilo po zmislu čl. 29 men. r. nastopila le glede enega akceptanta, ni dopusten nalog za zavarovanje proti soakceptantu. — Prememba tožbe ali razlog za razveljavo po § 496 št. 3 c. pr. r. Razlaga te določbe.

A kot imetnik in trasant menice toži B-jevo in C-jevo kot akceptantini tih menic na zavarovanje, ker je B postala insolventna, C pa nima toliko premoženja, da bi bile vse terjatve A-ja krite. Okrožno sodišče v Sp. je izdalo nalog proti obema in ga glede C-jeve vsled njenih ugovorov vzdržalo v veljavi s sodbo. Na priziv C-jeve je višje deželno sodišče v Z. sodbo spremenilo in nalog glede C-jeve razveljavilo, bistveno iz razlogov, da glede nje ni pogojev po čl. 29. men. reda.

Vrhovno sodišče reviziji tožnika z odločbo 7. marca 1916, opr. št. Rv IX 16/16-1, ni ugodilo iz razlogov:

Revizija, ki se opira na revizijska razloga št. 4 in 2 § 503 c. pr. r., ni upravičena.

S prvonavedenim razlogom zastopa revizija mnenje, da je več akceptantov kake menice napram imetniku menice smatrati za eno osebo in da vsi akceptanti jamčijo med sabo solidarno in ne vsak zase, tako da se sme, ako so za zahtevo varnosti po čl. 29 men. reda potrebni pogoji podani samo glede enega akceptanta, zahtevati varnost tudi od drugih, da se tedaj, ker je ta pogoj nastopil pri prvi toženki, mora naložiti zavarovanje drugi toženki.

To mnenje je pravnopomotno. V meničnem redu je glede potegnene menice vravnano le razmerje med akceptantom in drugimi meničnimi udeleženci, oziroma med poslednjimi med sabo. Jamčevanje več akceptantov (soakceptantov) je v čl. 81. men. r. tako določeno, da zadene vsakega, ki akcept sopodpiše, menična obveznost. Soakceptant postane torej s sopodpisom menice menični obvezanec in je kot tak imetniku menice po odst. 3. cit. člena samostojno in brez ozira na soobvezance odgovoren. Pravno razmerje,

v katero stopijo med sabo soakceptanti s podpisom menice, v meničnem redu ni uravnano in torej za pravice in dolžnosti, ki se izvajajo iz menice kot skripturne pogodbe, ni merodajno. Iz tega sledi, da tudi kaka prememba v imovinskih razmerah tega ali onega akceptanta, ki se kvalifikuje kot razlog za zavarovanje po čl. 29, št. 1 ali 2 men. r., nima vpliva na meničnopravno stališče drugih akceptantov, da se torej iz tega vzroka zavarovanja od njih ne more zahtevati.

Revident skuša svoj nazor podkrepiti s prisposodabljanjem predmetnega slučaja z drugim, s katerim bi, ako bi ga bil uporabil, dosegel zaželeni uspeh. Pravi namreč, da če bi bil pustil menico trasirati po drugi toženki na svojo ordo, po prvi toženki pa jo akceptirati, bi dosegel zavarovanje od poslednje potom regresa, ker je prvo navedena postala insolventna. Temu je odgovoriti, da ustanavlja menični red različne vrste menic in tudi različno z njimi ravna. Stvar upnika je, da izbere tisto vrsto, ki mu v konkretnem slučaju daje največjo gotovost za točno in zanesljivo izterjanje. Če se je tožnik pri izberi varal, mora posledice sam trpeti. Posebna določila, ki so namenjena za posebno vrsto menic, se ne morejo uporabljati na druge, čisto drugačne skupine menic.

Revizijski razlog št. 2 § 503 c. pr. r., vidi revizija v tem, da je prizivno sodišče one navedbe tožnika v prizivnem postopanju, iz katerih bi sledilo, da so pogoji čl. 29 men. reda nastopili tudi pri drugi toženki; zavrnilo kot nedopustne novote po zmislu § 482 odst. 2 c. pr. r.

Res je — in na to merijo, kakor se vidi, izvajanja revizije — da bi bila pomanjkljivost prizivnega postopanja podana, ako prizivno sodišče navzlic temu, da je nastopil razlog za razveljavljenje po zmislu § 496 št. 3 c. pr. r., ne bi postopalo po prvem ali zadnjem odstavku tega paragrafa. Ako se uveljavljeni revizijski razlog tudi res smatra iz tega vidika, se vendar pokaže neutemeljen. Po jasnem besedilu § 496 št. 3 c. pr. r., je tu obravnavana pomanjkljivost podana le tedaj, ako se prizivnemu sodišču po vsebini spisov vidi, da se važnih dejanstev na prvi stopnji ni razmotravalo.

Bistveno je tedaj, da so se taka dejanstva na prvi stopnji tudi v resnici navedla in da se je opustilo samo razmotranje o njih, tako da prizivno sodišče za svoj drugačni pravni nazor nima dejanske podlage. Tožbeni zahtevek temelji na tem, da je prva

toženka postala insolventna, imetje druge toženke pa ne zadošča za poplačilo vseh terjatev tožnikovih, ki znašajo skupno okoli 30.000 K. Na to, da je kak v čl. 29 men. r. ustanovljeni pogoj nastopil tudi glede druge toženke, se tožnik na prvi stopnji ni skliceval; celo nasprotno: ko je druga toženka predlagala dokaz o tem, da glede nje ni pogojev čl. 29 men. r., je izrecno odklonil vsako razmotravanje o tem, češ da njegove navedbe v tožbi dovolj utemeljujejo zahtevo tudi glede druge toženke, in da ni potreba raziskavati njenih imovinskih razmer.

S stališča § 496 št. 3 c. pr. r. se torej uveljavljeni revizijski razlog ne da utemeljiti.

Sicer pa, če se stvar pravno prav oceni, določba § 496 št. 3 c. pr. niti ne prihaja v poštev. Gre temveč za premembo tožbe, ki je po zmislu § 483 zadnji odst. c. pr. r. nedopustna. Dejanska podstava tožbe je insolvenca prve toženke in nezadostno premoženje druge toženke. Ker ta temelj po pravnem nazoru druge stopnje ne drži, naj se ga nadomesti z novimi navedbami, da je druga toženka vse svoje premoženje zastavila, s katerimi navedbami se hoče doseči sklepčnost tožbenega zahtevka. Očito je, da se s tem name-rava prememba, ki jo je smatrati za premembo tožbe po zmislu § 235 c. pr. r.

Ker torej tudi drugi revizijski razlog ne drži, je bilo reviziji odreči uspeh.

K.

g) **Rekurz proti sklepu, s katerim se dovoli zavarovanje dokazov, je po § 386 c. pr. r. nedopusten in ga je po zmislu § 523 c. pr. r. zavrniti že na prvi stopnji; zato tudi višje sodišče ne more imeti povoda, preiskovati zakonitost nižesodne dovolitve v nobenem oziru, tudi ne glede vprašanja, ali so dani predpogoji § 384 c. pr. r. v tem oziru, da velja zavarovanje dokazov le za zadevo, spadajočo na pravno pot.**

Okrajno sodišče v R. je s sklepom 1. januarja 1916 in 14. januarja 1916 Nc II 1/16 dopustilo predlagano zavarovanje dokazov po priči Č zoper vojaški erar, da je ob nočevanju vojaštva nastal požar, čegar škodo je morala plačati zavarovalnica Z.

Rekurzu vojaškega erarja po c. kr. finančni prokuraturi je okrožno sodišče v R. s sklepom 26. februarja 1916 R I 6/16 in R I 1/16, ugodilo, izpodbijana sklepa kakor tudi vse za zavarovanje dokazov izvedeno postopanje razveljavilo kot nično in predlog za zavarovanje dokazov zavrnilo. Predlagateljica je bila tudi obsojena, vojaškemu erarju povrniti rekurzne stroške.

Razlogi.

Rekurz je naperjen proti sklepu, s katerim se je ugodilo predlogu zavarovalnice Z. za zavarovanje dokazov po zaslišanju priče Č o okolščinah, podrobno navedenih v sklepu, in proti sklepu, ustno objavljenemu pri zasliševalnem naroku, da se zaslišanje priče Č po zmislu predloga izvede.

C. kr. finančna prokuratura kot zastopnica c. in kr. erarja izpodbija oba sklepa kot nična, ker je za uveljavljenje predmetnega odškodninskega zahtevka pravna pot izključena.

Rekurzu se upravičenost ne da odrekati.

Ugovor nedopustnosti zavarovanja dokazov pred sodiščem, ker gre namreč za vojno dajatev po zmislu zakona 26. decembra 1912, št. 136 drž. zak., vsebuje implicite tudi trditev, da je udeležen mobilizovan del oborožene sile (§ 1 zak. o vojn. daj.), ki je prenočeval ponoči 29. oktobra 1915 na skednju posestnika M-a.

Prvo sodišče je opustilo zadevno ugotovitev, katera pa se je zdela rekurznemu sodišču potrebna in so se v to svrho odredile po zmislu § 526 c. pr. r. poizvedbe, ki so dognale, da je 16. bataljon c. in kr. pehotnega polka X. nočeval na skednju in da je tvoril vojno oborožen del armade.

V tem položaju se kaže nastanitev navedenega oddelka nedvomno kot vojna dajatev po zmislu § 21 zakona o vojnih dajatvah. Odškodnino za vojne dajatve in povrnitev za škodo, povzročeno vsled vojne dajatve, je pa prijavljati po zmislu § 33 istega zakona, pri pristojnem županstvu.

O prijavljenih zahtevkih vodijo poizvedbe posebej ustanovljene okrajne komisije, preskušnja njihovih izvestij pristojna deželni komisiji, in naposled odloča po predložitvi poizvedb domobranskemu ministrstvu dokončno posebej ustanovljena komisija, sestavljena iz zastopnikov vojnega, domobranskega in finančnega mini-

strstva, kateri je pritegniti od slučaja do slučaja zastopnike prizadetih ministrstev.

Obstoja torej poseben predpis, ki določa, katera oblastva so poklicana rešiti takšne odškodninske zahtevke. In to so ravno upravna oblastva in je torej pozivanje rednih sodišč za rešitev takih odškodninskih zahtevkov nedopustno.

V tem oziru pa pristojna tudi izvedba zavarovalnih dokazov rednim sodiščem samo v pravnih zadevah, ki niso odtegnjene njih delokrogu.

To izhaja iz prvega odstavka § 384 c. pr. r. Sodno uradno poslovanje zadeva zasiguranje dokazovanja (le) v pravnih zadevah. Kadar glavna zadeva ne spada na pravno pot, onda se tudi zavarovanje dokazov ne more izvesti pred rednimi sodišči. Torej tudi v pričujoči zadevi sodišče ni bilo pristojno za izvedbo dokaza.

Rekurzu je bilo torej ugoditi, izpodbijana sklepa, s katerima se je dopustilo zavarovanje dokazov, kakor tudi vse izvedeno dokazno postopanje je bilo odpraviti, vse to zaradi nedopustnosti pravne poti po zmislu § 42 j. n., §§ 477 št. 6 in 514 odst. 2 c. pr. r.

Tega ni mogla zadrževati določba § 386 odst. 4, namreč, da se ne more sklep, ustrežajoč predlogu za dovolitev dokaznega zavarovanja, izpodbijati s pravnim sredstvom; kajti le-ta določba zadeva očitvidno le vprašanje, ali je dokaz dopusten ali nedopusten; nikakor pa ne vprašanja o dopustnosti dokaznega zavarovanja pred sodiščem, zlasti ker je to vprašanje urejeno po drugih zakonitih predpisih, zlasti po sodnem pravilniku, in ga je vsak čas tudi uradoma vpoštevati.

Zavarovalnica Z. je v svojem revizijskem rekurzu predlagala tudi, naj se vrhovno sodišče izreče, katera oblast je pristojna, kajti enakih zadev teče več in je zato treba načelne rešitve.

Vrhovno sodišče je s sklepom 4. aprila 1916 ugodilo rekurzu in premenivši izpodbijani sklep obnovilo prvosodna sklepa in prvostopno postopanje.

Razlogi.

Po zadnjem odstavku § 386 c. pr. r. se ne more s pravnim sredstvom izpodbijati sklep, ki ugotovi predlogu za zavarovanje do-

kazov. Procesualno nedopusten rekurz mora po zmislu § 523 c. pr. r. že prvo sodišče zavrniti uradoma, in zato ne more biti za višje sodišče niti povoda, da preiskusi zakonitost prvosodne dovolitve v nobenem oziru, torej v le-tem slučaju tudi ne glede vprašanja, so li ali niso dani po § 384 odst. 1 c. pr. r. potrebni predpogoji, da dokazano zavarovanje velje (le) za zadevo, spadajočo na pravno pot.

Rekurzno sodišče je bilo tem manj primorano spuščati se v preizkušnjo, ker prvosodni sklep niti ne vsebuje nobene odločbe o dopustnosti pravne poti in zato tudi ne obsega nobenega prejudica za poznejšnje postopanje.

Domneva, ki tiči molče v ugoditvi predloga za zavarovanje dokazov, češ, da spada predmetni odškodninski zahtevek tudi res na pravno pot, ne zadostuje, da bi se s tem vprašanjem pri rešitvi nedopustnega pravnega sredstva uradno pečalo in razsojalo o njem.

Po navedenem je bilo, ugodivši rekurzu, prvosodna sklepa zopet obnoviti.

O tem, da bi se prisodili stroški predlagajoči stranki, ne more po zmislu § 388 c. pr. r., zadnji odstavek biti govora v tem postopanju.

Dr. Fr. M.

h) Postavitev skrbnika za odsotne je tudi dopustna, če ne prihaja v poštev opravilo, ki ga je opraviti pred sodiščem.

C. kr. okrajno sodišče v Trstu (Nc 146/15) je ugodilo predlogu podružnice banke U, da se postavi njenim bivšim uslužbencem, ki so kot italijanski podaniki pred izbruhom vojne z Italijo odšli v svojo domovino, ne da bi zapustili kakega zastopnika v tuzemstvu in se nahajajo sedaj neznano kje v Italiji, skrbnik v svrhu, da sprejme zanje predlagateljčino izjavo, s katero jih odpušča iz službe.

Rekurzno sodišče (v Trstu R 406/15) je skrbnikovemu rekurzu ugodilo ter prvosodni sklep z ediktom vred kot ničen razveljavilo in sicer iz razlogov:

Sodišče more postaviti skrbnika v zmislu § 276 o. d. z. le tedaj, če prihaja v poštev opravilo, ki ga je opraviti pred sodiščem. V tem slučaju naj se pa postavi skrbnik le v to svrhu, da sprejme izven-sodno izjavo, ki jo hoče predlagateljica podati svojim usluž-

bencem. Postavitvev skrbnika v tak namen pa v zakonu ni utemeljena, radi česar je bilo treba izpodbijani sklep kot nezakonit razveljaviti.

Vrhovno sodišče je s sklepom z dne 2. maja 1916, R VIII 27/16, ugodivši revizijskemu rekurzu predlagateljice, prvosodni sklep zopet uveljavilo.

Razlogi.

Po § 276 o. d. z., ki ureja tudi slučaj postavitve skrbnika za odsotne, je ta dopustna, če odsotni ni zapustil nobenega rednega zastopnika in so brez tega tudi njegove pravice ogrožene, bodisi pravice drugih oseb ovirane. V zadnjem slučaju je potreba torej le pravice tretje osebe do pravnega opraviila, ki se more opraviti le s sodelovanjem odsotnega. Da bi bila pa postavitve takega skrbnika dopustna le, če prihaja v poštev opravilo, ki ga je opraviti pred sodiščem, tega zakon nikjer ne zahteva.

Ker je pa rekurzno sodišče določbo § 276 o. d. z. pravno-pomotno tolmačilo v ravno navedenem zmislu in zato prvosodni sklep razveljavilo, je bilo revizijskemu rekurzu ugoditi in skleniti, kakor se je gori zgodilo.

—c.

i) Zahtevajoči upnik, ki mu je v poteg preodkazana terjatev zavezanca, zaradi katere že teče spor med zavezancem in dolžnikovim dolžnikom, ne more prevzeti začetega spora kot glavna stranka namesto tožnika.

Stavbenik A toži B-ja zaradi plačila zaslužka za razne prezidave. V teku prayde je soproga A-ja zarubila to terjatev in si jo pustila preodkazati v poteg. Na to je s pripravljalnim spisom sporazumno z A-jem zahtevala, da vstopi v začeto pravdo namesto tožitelja A-ja kot tožnica. Toženec B se je pri daljnji ustni sporni razpravi protivil temu.

C. kr. okrajno sodišče v Z. je zahtevo odbilo, deželno kot rekurzno sodišče v Z. pa je dovolilo, rekoč, da ako ima zahtevajoči upnik po § 308 izvrš. r. pravico, da vtoži v poteg preodkazano terjatev, ima tudi pravico vstopiti v že začeto pravdo kot stranka namesto zavezanca kot tožnika brez dovoljenja toženega dolžnikovega dolžnika.

Vrhovno sodišče je z odločbo 14. junija 1916, opr. št. R IX 35/16 ugodilo rekurzu toženca, spremenilo izpodbijani sklep in upostavilo sklep prvega sodnika iz nastopnih razlogov:

Nazor rekurznega sodišča je pravno pomoten. Pravice, ki pristojajo zahtevajočemu upniku po § 308 izvrš. r., so posledica pravice do poplačila, ki jo doseže zahtevajoči upnik z dovolitvijo izvršbe. Te pravice segajo samo tako daleč, kolikor to zahteva njih namen, dobiti poplačilo iz zasežne terjatve. To izhaja jasno iz besedila § 308 izvrš. reda samega, v katerem se v izgled naštevajo posamezni pravni čini, ki jih sme zahtevajoči upnik uporabiti. Zahtevajoči upnik bodi upravičen, dospelost terjatve doseči z opominom, odpovedjo, prezentacijami, protestovanjem, notifikacijami i. t. d. Če se dospelosti ne more doseči drugače, nego s pravdo, imej zahtevajoči upnik pravico vložiti potrebno tožbo namesto zavezanca. Pravni opravičili torej, ki za namen, doseči poplačilo, niso potrebni, nimajo podlage v preodkaznih pravicah zahtevajočega upnika.

Ako je torej spor zaradi terjatve zavezanca za časa preodkaza v poteg že začel med zavezancem in dolžnikovim dolžnikom, sporno razmerje med strankama, ki prihajata v poštev, ustanovljeno, potem je že vse preskrbljeno, da se pripravi dospelost terjatve. Ni torej treba inicijative zahtevajočega upnika. Korist pa, ki jo ima na tem, da se pravda ugodno dokonča, mu je zavarovana s tem, da zamore sporu pristopiti kot postranski intervenient po zmislu §§ 17, 19, 20 c. pr. r. Zasledujoč to korist, more tudi, da se izogne protislovju, ki bi nastalo med plačilno prepovedjo, doseženo z rubežem, in sodbo staviti primeren predlog, da se toženec obsodi namesto v plačilo zavezancu na sodno položbo po zmislu § 1425 o. d. z. Sicer pa bi njegove pravice ne bile prikrajšane, ako bi se dolžnikovega dolžnika tudi obsodilo na plačilo zavezancu, ker bi s tem ne bila razveljavljena poprejšnja plačilna prepoved. Iz tega torej sledi, da vstop zahtevajočega upnika v že med zavezancem in dolžnikovim dolžnikom začeto pravdo ni potreben za zasledovanje pravic zahtevajočega upnika, ki jih je pridobil s preodkazom v poteg in da se tak vstop s stališča določb § 308 izvrš. r. ne da opravičiti.

Pa tudi drugih vzrokov ni.

Najpoprej posledica preodkaza v poteg ni izguba pravdne zmožnosti zavezanca glede preodkazane terjatve, ker ni nobene take določbe zakona. Zatorej v tem pogledu zahtevajoči upnik ni

zakoniti zastopnik zavezanca, ki bi že po zakonu (§ 158 c. pr. r.) moral vstopiti v pravdo namesto zavezanca. Pravno nasledstvo v uloge pravnih strank pa civilni pravdni red načeloma zabranjuje. Od izjem, ki jih dopušča: imenovanje avktorja (§ 22), dedno nasledstvo (§ 155), intervencija (§ 19, odst. 2) in otujitev pravnega predmeta (§ 324), bi prihajal tu v poštev le predzadnje navedeni in, če se hoče potom analogije (§ 7 o. d. z.) preodkaz v poteg vsporediti z odtujitvijo pravnega predmeta, tudi zadnje navedeni. Ali, ker je v obeh slučajih potrebna privolitev nasprotné stranke, tu nimata mesta.

Potemtakem je rekurno sodišče po nepravem pripustilo vstop tožnikove soproge v spor namesto tožnika brez privoljenja toženca, vsled česar se je moral izpodbijani sklep spremeniti in upostaviti sklep prvega sodnika.

K.

B. Kazensko pravo.

a) Kdor kupi zaplenjeno zalogo žita ni po sebi kriv prestopka po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. — Pojem »na stran spraviti«.

Kasacijski dvor je ugodil z odločbo od 16. marca 1916 opr. št. Kr VI 11/16 ničnostni pritožbi A. T. zoper sodbo c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani od 10. decembra 1915 opr. št. Vr VII 578/15, s katero je bil imenovani krivim spoznan prestopka po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. in obsojen v tridnevni zapor, poostren z enim trdim ležiščem in v denarno globo 40 K, za slučaj neizterljivosti nadalje v štiridnevni zapor in v povračilo stroškov, je razveljavil izpodbijano sodbo glede izreka o krivdi, kazni in o stroških in rabsodil v razveljavljenem obsegu, da se obtoženec oprosti od obtožbe navedenega prestopka, češ, da je 24. avgusta 1915 kupil v Z. od A. R. 50 kg ajde, s tem pa na stran spravil zaplenjeno žitno zalogo v vrednosti, ki ne presega zneska 500 K.

Razlogi.

Glede krivdoreka je sodišče uvaževalo to-le: Nakup žitnih zalog, zaplenjenih v korist države sicer ni prepovedan, toda za-

plemba ima ta učinek, da v nasprotju s cesarsko naredbo od 21. februarja 1915 št. 41 drž. zak. ni moči doseči oblastvenega dovoljenja za samovoljno razpolaganje s kupljenimi žitnimi zalogami. Kazni po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. junija 1916 št. 167 drž. zak. zapade torej ne le kmetovalec, ampak vsak, ki spravi na stran zaplenjene žitne zaloge. Obtoženec je spravil v stran ajdo in jo odtegnil razpolaganju države ne sicer s tem, da jo je kupil, ampak s tem, da jo je pustil prepeljati v svojo hišo v G.

Obtoženec pobija ta izvajanja z ničnostnim razlogom št. 9 a § 281 kaz. pr. r.: Dejanje, ki se šteje v krivdo obtožencu, ne vsebuje dejanskega stanu ne navedenega prestopka, ne katerega drugega kaznivega dejanja. Občni kazenski zakon ščiti zadostno pred posegi tujih oseb v žitne zaloge. Cesarska naredba od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. prepoveduje le lastnikom in posestnikom sicer ob sebi dovoljeno razpolago s svojimi žitnimi zalogami. Storilec v zmislu § 32 št. 2 navedene ces. naredbe more biti torej le posestnik ali hranitelj zalog. Zadet od prepovedi prodaje je torej le A. R. kot lastnik zaplenjene ajde. Pritožnik bi utegnil priti v poštev le kot sokrivec, ako bi bil A. R-a v prodajo napeljal, ga v to pozval, mu kakorsikoli na roko šel ali mu pripomogel. Glede takega postopanja pa ni bilo obtožbe proti pritožniku.

Pritožnikovo pravno naziranje je vobče pravilno. Nakup zaplenjenih žitnih zalog po določbi navedene ces. naredbe ni izrecno prepovedan: Pri naštevanju prepovedanih dejanj poleg prodaje ni navedena pridobitev ne v § 2 ne v § 32 št. 2. Že to dejstvo da misliti, ali je izpodbijana sodba pravno pravilna, če se uvažuje, da je kazenski sodnik raztezujoče razlagal, ko enači pojem »p r o d a j e« pojmu odplatne pridobitve, kar mu pa brani člen IV. razglasnega patenta h kazenskemu zakonu. Z ozirom na to strogo načelo o razlagi zakona je domnevati, da bi zakonodavec gotovo ne opustil določbe o prepovedi pridobitve, če bi jo imel v mislih. Iz tega sledi v prvi vrsti le, da nakupa, ki je kajpada nasprotje prodaje in s to pojmovno neobhodno potrebno zvezan, obtožencu ni prišteti kot storilcu. Drugo vprašanje pa, ali obtoženec ni sokriv v zmislu § 5 (239) kaz. zak. je zanikati iz nastopnih razlogov. Tukaj gre za slučaj takozvane »potrebne udeležbe« t. j. za kazenski dejanski stan, ki zahteva, da sodeluje istočasno več oseb. V takih slučajih je zapretena kazen ali vsem posameznim udeležnikom ali le enemu

storilcu. Sokrivda pri kaznivih dejanjih obeh vrst vobče ni izključena. Druge osebe, ki povzročijo ali pospešujejo namenoma tak dejanski stan na način, naveden v § 5 (239) kaz. zak., se morejo staviti na odgovor vobče brez pomisleka. Nikakor pa ne gre kaznovati sodelovanja oseb, ki se morajo udeležiti, če naj je podan dejanski stan. Njih kaznivost je izključena v takih slučajih že po besedilu zakona, kajti kadar se po zakonitem dejanskem stanu domneva večje število udeležencev, od katerih smatra zakon le enega kot kaznivega, se mora sklepati po občnih pravilih o razlagi, da drugi niso kaznivi tudi ne kot sokrivci. Iz tega sledi, da ni moči soditi in kaznovati A. T., tudi ne s stališča sokrivde prestopka po § 32 št. 2 ces. naredbe, katerega je morda zakrivil A. R. kot prodajalec.

Obtožba kakor tudi sodišče sta pa seveda domnevala, da je obtoženec z nakupom zaplenjene zaloge jo »na stran spravil« v zmislu cesarske naredbe in da je stem zakrivil navedeni prestopok. Toda tudi to stališče ni vzdržljivo, kajti dejstvo nakupa podrediti pojmu »na stran spraviti« je razlaga, ki zanemarija naravni besedni pomen in ki torej ne odgovarja vodilnemu načelu pravilne razlage zakona. Taka razlaga je tem manj upravičljiva, ker pomeni »na stran spraviti« ne le po občnem govorjenju, ampak tudi po jasnem namenu cesarske naredbe (— nje namen je glasom nadpisa »zagotovitev oskrbe z žitom in moko« —) to, če se zaloge (obično s prenosom iz kraja v kraj) vedoma in neupravičeno odtegnejo ukazani zaplembi, če gre torej za delovanje, po katerem postane blago za oblastvo nepristopno ali težko dosegljivo, za delovanje, ki utegne preprečiti učinkovito izvršitev oblastvenih odredb. Takega delovanja pa ni videti po sebi v tem, da je toženec kupil zalogo, oziroma jo spravil domov, kakor domneva izpodbijana sodba v svojih razlogih, ki so v tem oziru povrh v nasprotju z izrekom, to tem manj, ker more tako ravnati v zmislu te cesarske naredbe brez dvoma le tisti, ki utegne razpolagati z blagom pravno ali pa vsaj dejansko. Za ta nazor govori ne glede na besedilo »kdor..... zaloge (t. j. torej to, kar ima v posesti) pokvari itd.«, zlasti dejstvo, da so kaznive za vsa druga, po tej cesarski naredbi prepovedana dejanja, le osebe, ki morejo razpolagati z blagom. Le pravni ali morda tudi dejanski oblastnik more stvar »pokvariti, uničiti, predelati, pokrmiti ali otujiti«, ne da bi zakrivil dejanja, ki je itak kaznivo po občnem kazenskem zakonu. Le tisti,

ki more razpolagati s stvarjo, sme in more vobče tako ravnati, izvršujoč oblast razpolaganja pod navadnimi razmerami — brez kazni. Ravno zato pa, ker bi smel sicer to storiti in ker bi tako ravnanje nasprotovalo smotru zasilne naredbe, vpoštevajoče izvanredne razmere, da se zagotovi prebivalstvu oskrba z žitom in moko, prepo-veduje cesarska naredba taka sicer dovoljena dejanja. Položaj je sličen, kakor pri pregrešku po § 1 zakona o obrezuspešenju prisilnih izvršil, katerega se more okriviti kot storilec tudi le dolžnik.

Kolikor bi se pa v tej zvezi utegnilo vprašati po s o k r i v d i v tem zmislu, ali je obtoženec A. T. krivno sodeloval, ko je prodajalec A. R. »na stran spravil« žitno zalogo, se mora poudariti, da bi se to »spravljanje na stran« vjemalo zopet s prodajo, z otujitvijo, ker ni ugotovljeno, da se je obtoženec udeležil kako drugače dejanja A. R.-ovega, in da velja v tem oziru tukaj isto, kar je navedeno zgoraj glede sokrivde pri prodaji o »potrebni udeležbi«. Ne glede na to pa ne gre govoriti tukaj o sokrivdi z ene strani tudi za to, ker malo-marne sokrivde ni, z druge strani, ker ni ugotovljeno, da je obtoženec pripomogel k krivičnemu dejanju A. R.-a s svojim ravnanjem, na katerekoli, v § 5 k. z. navedeni način, kakor tudi ni ugotovljeno dejstvo, da je A. R. sam prodal žito v zavesti, da bi stem odtegnil zalogo oblastveni razpolag, v zavesti, kakor jo zahteva § 32 št. 2 ces. naredbe.

R—i.

b) K razlagi § 32 ces. naredbe od 21. februarja 1915 št. 41 drž. zak.

Sodišče je obsodilo A in B radi prestopka po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. februarja 1915 št. 41 drž. zak., ker sta dne 14. marca 1915 v S. pod zaporo dejane zaloge mlevskih izdelkov v vrednosti pod 500 K na stran spravila (A) in prodala (B). Obsojena sta bila po § 32 navedene naredbe z uporabo §§ 266 in 261 vsak na 20 kron globe, odnosno na 48 ur zapore in v plačilo kazenskih stroškov. V razlogih je ugotovljeno, da je bil A 14. marca 1915 na kolodvoru v S. zasačen, ko je nameraval 18 kg moke v L. odpeljati. Glede te moke je ugotovljeno, da jo je B, A-jev brat, v mlinu S. kupil in A-ju prodal. Sodnik ni verjel zagovoru obtožencev, da jima obstoječa zapore in posledice niso bile znane ter je videl v ugotovljenem stvarnem položaju dejanski stan navedenega prestopka, ker se

zaloge radi splošne zapore niso smele prodati brez dovoljenja. Vsklic ni imel uspeha.

Vrhovno kasacijsko sodišče je izreklo na pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona z odločbo od 24. avgusta 1915 opr. št. Kr III 200/5, da kršite obe sodbi zakon, jih razveljavilo, A-ja oprostilo, glede B-ja pa naročilo ponovno razpravo pred okrajnim sodiščem.

Razlogi.

Glasom § 1 ces. naredbe od 21. februarja 1915 je bilo vse žito kakor vsi mlevski izdelki iz žita vsake vrste dne 24. februarja 1915 v kraljestvih in deželah, zastopanih v državnem zboru, dejani pod zaporo s tem (§ 2), da ni dovoljeno brez oblastnega dovoljenja pod zaporo dejane zaloge prodajati, porabiti, pokrmiti, prostovoljno ali prisilno zdražiti, niti na kak drug način glede njih razpolagati, kolikor ni dopustnih izjem v tej cesarski naredbi.

Po § 3 črka b ces. naredbe pa smejo ne glede na zaporo brez dovoljenja tisti, ki oddajajo obrtoma mlevske izdelke proti plačilu drugim, te izdelke dobaviti, kolikor je to potrebno, da se pokrije neposredna poraba za njih odjemalce v okrožju politične oblasti prve stopnje. Po § 5 št. 1 prenehajo učinki zapore z dopustno porabo ali prodajo (§ 2 odstavek 1, § 3 črka a—b). Sodišče je sicer ugotovilo, da je B dne 14. marca 1915 zasačeno moko v mlinu S. zase kupil, ni pa ugotovilo, da je B kupil to moko pred 24. februarjem 1915 in da jo je šele po 24. februarju 1915 prodal svojemu bratu. Če je torej B kupil moko šele po 24. februarju 1915, kar ni izključeno, bi bila prodaja brez dovoljenja dopustna v zmislu § 3 črka b navedene cesarske naredbe, ker je kupil moko zase. S to prodajo pa prenehajo glasom § 5 št. 1 navedene cesarske naredbe učinki zapora in ni bilo moči učiniti prestopka po § 32 št. 2 ces. nar. z poznejšo prodajo A-ju. Pri slednjem je upoštevati še to, da ni videti v tem, če je kupljeno moko skušal domov spraviti pojma »v stran spraviti« že po običajnem govorjenju ne. »V stran spraviti« se pravi prenesti stvar na kak kraj brez dovoljenja v namenu, jo prikriti. Glede tega obtoženca je bilo že iz tega razloga izreči oprostitev.

V. H.